

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Elżbieta Karska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Janusz Niczyporuk

Arkadiusz Janusz Sopata (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Bank Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko B. Z.

o zapłatę

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych 8 stycznia 2025 r.

na skutek skargi nadzwyczajnej Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze z 27 marca 2017 r., sygn. I Nc 15/17,

**uchyla zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje sprawę
Sądowi Okręgowemu w Jeleniej Górze do ponownego
rozpoznania.**

ł.n

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z 27 marca 2017 r. nakazał pozwanej B. Z., aby zapłaciła stronie powodowej Bankowi spółce akcyjnej w W.(dalej: „Bankowi S.A.”) kwotę 454 411,95 CHF wraz z odsetkami umownymi w wysokości czterokrotności stopy oprocentowania kredytu lombardowego NBP, nie więcej niż dwukrotność wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie, liczonymi od kwoty 410 829,51 CHF od 4 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 21 146,69 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w terminie dwutygodniowym od dnia doręczenia niniejszego nakazu, albo wniosła w tymże terminie do tutejszego Sądu zarzuty.

W dniu 20 stycznia 2006 r. B. Z. zawarła umowę kredytu „W.” nr [...] z Bank S.A. z siedzibą w W., mocą której Bank zobowiązał się postawić do dyspozycji Kredytobiorcy kredyt w kwocie 576 010,00 CHF z przeznaczeniem na zakup pensjonatu w K., ul. [...] oraz finansowanie kosztów związanych z nabyciem kredytowanej nieruchomości z przeznaczeniem na potrzeby własne (§ 2 ust. 1 umowy).

Strony uzgodniły, że wypłata kredytu nastąpi jednorazowo na rachunek zbywcy, rachunki prowizji i opłat oraz rachunek Kredytobiorcy, w formie przelewu na wskazany rachunek – zgodnie z pisemną dyspozycją kredytobiorcy. Zgodnie z postanowieniami umowy kredyt mógł zostać wypłacony w walucie wymienialnej – na finansowanie zobowiązań za granicą i w przypadku zaciągnięcia kredytu na spłatę kredytu walutowego lub w walucie polskiej na finansowanie zobowiązań w kraju (§ 5 umowy). W przypadku wypłaty kredytu w walucie polskiej umowa przewidywała zastosowanie kursu kupna dla dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w Bank S.A. w dniu realizacji zlecenia płatniczego, a w przypadku wypłaty kredytu w walucie wymienialnej zastosowanie kursów kupna/sprzedaży dla dewiz (Tabela kursów) obowiązujących w Bank S.A. w dniu zlecenia płatniczego.

Zgodnie z umową spłata zadłużenia z tytułu kredytu i odsetek następuje w drodze potrącenia przez Bank S.A. swoich wierzytelności z tytułu udzielonego kredytu z rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego kredytobiorcy nr [...]. Kredytobiorca wyraziła zgodę na potrącenie (§ 13 umowy).

Umowa przewidywała, że niespłacenie przez Kredytobiorcę części albo całości raty w terminie umownym spowoduje, że należność z tytułu zaległej spłaty staje się zadłużeniem przeterminowanym i zostaje przeliczona na walutę polską według kursu sprzedaży dewiz (aktualna Tabela kursów) obowiązującego w Bank S.A. w pierwszym dniu miesiąca kalendarzowego (§ 18 umowy).

Pismem z 26 października 2016 r. w związku z wypowiedzeniem warunków spłaty ww. umowy Bank S.A. wezwał B. Z. do zapłaty kwoty 446 533,42 CHF, w tym kwoty 410 829,51 CHF z tytułu kapitału, 35 692,60 CHF z tytułu odsetek oraz 11,31 CHF z tytułu prowizji i opłat, z zastrzeżeniem, że ostateczną kwotę zaległości należy uzgodnić z Bankiem w dniu dokonywania spłaty.

3 stycznia 2017 r. wystawiony został wyciąg z ksiąg banku, z którego wynika, że B. Z. z tytułu umowy kredyt mieszkaniowy W. w CHF nr [...] z 20 stycznia 2006 r. jest zobowiązana zapłacić na rzecz Bank S.A. kwotę 454 411,98 CHF, w tym z tytułu należności głównej w wysokości 410 829,51 CHF oraz odsetek za okres od 21 stycznia 2015 r. do 3 stycznia 2017 r.

W sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. 2024, poz. 622; dalej: „u.SN”) uzasadnieniu Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze zaznaczył na wstępie, że przepisy obowiązujące w dacie wydania nakazu zapłaty nie wykluczały możliwości wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym przeciwko konsumentowi. Wskazanie w pozwie oraz dołączonym do niego wyciągu z ksiąg banku, że sprawa dotyczy roszczeń z tytułu kredytu mieszkaniowego „W.” w CHF dodatkowo czyniło niezasadnym przyjęcie założenia, że pozwana zaciągnęła kredyt jako konsument w rozumieniu art. 22¹ k.c.

W dalszym toku wyводу Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze wyjaśnił zaś, że na podstawie okoliczności wskazanych w pozwie oraz dołączonych do niego dokumentów brak było jakichkolwiek podstaw do przyjęcia, że umowa kredytu, na którą powoływała się strona pozwana była sprzeczna z zasadami współżycia społecznego, bądź obowiązującymi przepisami. W szczególności brak było podstaw do przyjęcia, że wyrażenie zobowiązania w walucie obcej jest sprzeczne z zasadą walutowości wynikającą z art. 358 § 1 k.c. Zgodnie z tym przepisem, w brzmieniu z daty umowy kredytu (20 stycznia 2006 r.), z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie

przewidzianych, zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej mogą być wyrażone tylko w pieniądzu polskim. Wyjątki od zasady walutowości wynikały m.in. z przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe. Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 18 wskazanej ustawy obrotem wartościami dewizowymi w kraju jest zawarcie umowy lub dokonanie innej czynności prawnej powodującej lub mogącej powodować dokonywanie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami rozliczeń w walutach obcych albo przeniesienie w kraju między rezydentami lub między nierezydentami własności wartości dewizowych, a także wykonywanie takich umów lub czynności. W myśl art. 3 ust. 1 ustawy (w brzmieniu z 2006 r.) dokonywanie obrotu dewizowego było co do zasady dozwolone. Ograniczenia przewidziane w art. 9 ustawy nie miały zastosowania do obrotu dewizowego, o ile jedną z jego stron jest bank lub inna instytucja finansowa, prowadząca działalność pod nadzorem władz nadzorczych, uprawnionych, na podstawie odrębnych przepisów, do sprawowania nadzoru nad określonymi instytucjami finansowymi (art. 3 ust. 3 ustawy Prawo dewizowe w brzmieniu z 2006 r.).

Następnie podkreślono, że samo zawarcie w umowie kredytowej zapisów, które mogą być oceniane jako niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. nie skutkuje nieważnością umowy, choć w niektórych, konkretnych sytuacjach ich wyeliminowanie z umowy może skutkować jej nieważnością.

Przyjęcie założenia, że wydanie nakazu zapłaty jest niemożliwe z tego powodu, że roszczenia zgłoszone w pozwie dotyczą umowy o kredyt w walucie obcej, w której dodatkowo mogą być zawarte niedozwolone postanowienia umowne nie było zasadne.

Żądaną wysokość oprocentowania odsetek umownych Sąd Okręgowy również ocenił jako nienaruszającą obowiązujących przepisów. W dacie zawierania umowy kredytu nie była określona ustawowo maksymalna wysokość odsetek. Została ona określona ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. 2005, nr 157 poz.1316), którą wprowadzono przepis art. 359 § 2¹ k.c., który wszedł w życie w dniu 20 lutego 2006 r. Zgodnie z tym przepisem maksymalna wysokość odsetek

wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne).

Przepis ten został zmieniony dopiero ustawą z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2015, poz. 1830). Ustawa ta wprowadziła do Kodeksu cywilnego m.in. przepis art. 481 § 2¹ k.c., zgodnie z którym maksymalna wysokość odsetek za opóźnienie nie może w stosunku rocznym przekraczać dwukrotności wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie (odsetki maksymalne za opóźnienie). Stosownie do art. 56 ustawy z 9 października 2015 r. do odsetek należnych za okres kończący się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe.

Prokurator Generalny złożył skargę nadzwyczajną od ww. prawomocnego nakazu zapłaty, zaskarżając go w całości na podstawie art. 89 § 1 i § 2 w zw. z art. 115 § 1 i § 1a u.SN, z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej albowiem wydany nakaz zapłaty doprowadził do naruszenia zasady ochrony konsumentów jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przejawiającej się w ochronie przed zawarciem i skutkami umów zawierających klauzule godzące w równowagę kontraktową stron i ustanawiające zobowiązania konsumenta w sposób radykalnie nieadekwatny do wzajemnych świadczeń przedsiębiorcy i ponoszonych przez niego kosztów, co skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem przedsiębiorcy.

Na zasadzie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN zaskarżonemu orzeczeniu Prokurator Generalny zarzucił:

1. naruszenie zasady, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997, nr 78, poz. 486 ze zm.), a mianowicie zasady praworządności, sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do rzetelnej procedury, zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasady pewności i bezpieczeństwa prawnego, zasady ochrony konsumenta jako strony słabszej

strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi wynikających z art. 2 i art. 45 ust. 1, i art. 76 Konstytucji przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym pozwanej B. Z., aby zapłaciła stronie powodowej Bank S.A. w W. kwotę 454 411,95 CHF wraz z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy oprocentowania kredytu lombardowego NBP, nie więcej niż dwukrotność wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od kwoty 410 829,51 CHF od dnia 4 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty, bez właściwej weryfikacji, czy zapisy umowy w tym zakresie miały nieuczciwy charakter, a w stosunku do których, prawidłowe ustalenia doprowadziłyby do uznania, iż zawarte w nich klauzule godzą w równowagę kontraktową stron tej umowy i ustanawiają zobowiązania B. Z. jako konsumentki w sposób radykalnie nieadekwatny do wzajemnych świadczeń przedsiębiorcy i ponoszonych przez niego kosztów, co skutkowało bezpodstawnym wzbogaceniem powoda;

2. rażące naruszenie prawa materialnego, tj. art. 385¹ k.c. polegające na jego niezastosowaniu przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze, podczas gdy umowa kredytu hipotecznego nr [...] spłacanego w ratach annuitetowych, udzielonego w walucie wymienialnej, zawarta przez pozwaną w dniu 20 stycznia 2006 r. z Bank S.A., Oddział Restrukturyzacji i Windykacji z siedzibą w G., była kredytem konsumenckim, co skutkowało koniecznością zbadania z urzędu przez Sąd, czy zawiera niedozwolone postanowienia umowne w zapisach dotyczących ustalania wysokości rat odsetkowych i odsetkowo-kapitałowych, albowiem z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż pozwana jest konsumentką w rozumieniu art. 22¹ k.c. i korzysta z ochrony przyznanej konsumentom przez przepisy prawa obligujące Sąd z urzędu do zbadania wskazanej umowy w zakresie wskazanym w art. 385¹ k.c.
3. rażące naruszenie prawa materialnego mianowicie art. 58 § 1 i 3 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że umowa kredytu z dnia 20 stycznia 2006 r. nr [...] spłacanego w ratach annuitetowych, udzielonego w walucie wymienialnej łącząca B. Z. z Bank S.A. w oparciu, o

którą Bank wywiódł żądanie zapłaty – jest w całości ważna, jako zgodna z zasadą swobody umów, podczas gdy jej treść i cel z uwagi na zawarte klauzule abuzywne, po usunięciu których nie można ustalić wysokości roszczenia, oraz uznać za udowodnioną obliczoną na podstawie nieważnych postanowień umowy, kwotę żadaną w pozwie, jest sprzeczna z celem i naturą umowy kredytu, a także z zasadami współżycia społecznego i w tym zakresie umowa jest nieważna na zasadzie art. 58 § 1 k.c. w zw. z § 3 k.c., jako sprzeczna z ustawą;

4. rażące naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 480¹ § 1 i 2 w zw. z art. 485 § 3 k.p.c. w zw. z art. 201 k.p.c. w zw. z art. 202 k.p.c. przez ich niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym pozwanej B. Z., aby zapłaciła stronie powodowej Bank S.A. w W. kwotę 454 411,95 CHF wraz z umownymi odsetkami w wysokości czterokrotności stopy oprocentowania kredytu lombardowego NBP, nie więcej niż dwukrotność wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie liczonymi od kwoty 410 829,51 CHF od dnia 4 stycznia 2017 r. do dnia zapłaty, bez właściwej weryfikacji, czy zapisy umowy w tym zakresie miały uczciwy charakter, podczas, gdy już z treści pozwu w sposób oczywisty wynika, iż roszczenie skierowane wobec pozwanej w zakresie jego podstawy i wysokości było oczywiście bezzasadne, albowiem było nieważne na zasadzie art. 58 § 1 i 3 k.c., jako sprzeczne z bezwzględnie obowiązującym przepisem art. 385¹ k.c., przez co nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym nie mógł więc być wydany.

Na zasadzie art. 91 § 1 u.SN Prokurator Generalny wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu nakazowym Sądu Okręgowego w Jeleniej Górze I Wydział Cywilny z dnia 27 marca 2017 r. sygn. akt I Nc 15/17 – w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu I Wydział Cywilny w Jeleniej Górze z pozostawieniem temu Sądowi rozstrzygnięcia o kosztach postępowania, w tym postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną powód Bank S.A. w W. wniósł o jej oddalenie w całości opierając swoją argumentację na twierdzeniu o błędnym

przypisaniu pozwanej przymiotu konsumenta w sytuacji, gdy pozwana zawierała umowę kredytu w celach inwestycyjnych, a więc niekonsumenckich.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji kontroli nadzwyczajnej w art. 89-95 u.SN miało na celu zaradzenie podnoszonym w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, ograniczeniom skargi konstytucyjnej, która nie pozwalała na adekwatną reakcję względem orzeczeń sądów powszechnych lub wojskowych, które wprawdzie zapadały z naruszeniem zasad konstytucyjnych, jednak w oparciu o przepisy, którym nie można było czynić zarzutu niekonstytucyjności (zob. sygnalizacja pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego dokonana 12 marca 2003 r., S 1/03, OTK ZU 2003, nr 3A, poz. 24). Skarga nadzwyczajna została wprowadzona celem zaradzenia temu deficytowi nadzwyczajnych środków zaskarżenia pozwalających na eliminację rażąco wadliwych orzeczeń z poszanowaniem prawa do sądu (zob. wyrok pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z 19 lutego 2003 r., P 11/02, pkt 5) afirmując w ten sposób zasadę demokratycznego państwa prawa urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Skarga nadzwyczajna może zostać wniesiona jedynie wówczas, gdy jest to konieczne dla zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych i wojskowych z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej (art. 89 § 1 *in principio* u.SN) i to tylko w sytuacji, gdy można ją oprzeć na przynajmniej jednej z trzech podstaw, określonych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN. Sąd Najwyższy zwracał uwagę, że połączenie ogólnej przesłanki funkcjonalnej ze szczegółowymi podstawami skargi nadzwyczajnej sformułowaniem „o ile”, jednoznacznie wskazuje na konieczność jednoczesnego zaistnienia przesłanki funkcjonalnej i którejś (przynajmniej jednej) z jej szczegółowych podstaw wymienionych w art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 25 czerwca 2020 r., I NSNc 48/19). Jednocześnie, wzajemna relacja, zachodząca między przesłanką funkcjonalną i przesłankami szczegółowymi wymaga, aby w pierwszej kolejności dokonać oceny zaistnienia

podstaw szczegółowych, a następnie dopiero dokonać oceny tego, czy ziściła się również przesłanka funkcjonalna (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20, pkt 2; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, pkt 10).

Na podmiocie inicjującym kontrolę nadzwyczajną prawomocnego orzeczenia ciąży obowiązek przytoczenia i uzasadnienia podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej (art. 95 pkt 1 u.SN w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c.). Oznacza to konieczność wskazania i uzasadnienia nie tylko którejś spośród szczegółowych podstaw skargi (art. 89 § 1 pkt. 1-3 u.SN), ale następnie również wykazania, w kontekście realiów konkretnej sprawy, zaistnienia przesłanki funkcjonalnej (art. 89 § 1 *principium* u.SN), czyli wyjaśnienia, z czego wynika konieczność zapewnienia zgodności z zasadą konstytucyjną wyrażoną w art. 2 Konstytucji RP. O ile jednak ocena spełnienia przesłanek szczegółowych sprowadza się, w dużym uproszczeniu, do dokonania subsumpcji, o tyle dokonując oceny ziszczenia się przesłanki funkcjonalnej, czyli oceniając konieczność zapewnienia zgodności prawomocnych orzeczeń z art. 2 Konstytucji RP, kluczowe staje się ważenie konstytucyjnych wartości (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 21 kwietnia 2021 r., I NSNc 89/20).

Badając ustawowe przesłanki zasadności i dopuszczalności wniesionej skargi nadzwyczajnej od nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym wydane przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze 27 marca 2017 r., I Nc 15/17, w pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na to, że zaskarżone orzeczenie wydane zostało przez sąd powszechny i jest ono prawomocne. Z akt sprawy nie wynika również, by wniesiono wcześniej skargę nadzwyczajną (art. 90 § 1 u.SN). Zaskarżone orzeczenie nie może też zostać wzruszone w drodze innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

W świetle art. 89 § 3 u.SN w zw. z art. 115 § 1 u.SN, biorąc pod uwagę datę wydania i uprawomocnienia zaskarżonego w przedmiotowej sprawie orzeczenia, nie budzi wątpliwości legitymacja do wniesienia skargi nadzwyczajnej, podobnie jak dochowanie terminu na jej wniesienie – zaskarżone orzeczenie uprawomocniło się po 17 października 1997 r., a skarga została złożona przed upływem 6 lat od dnia

wejścia w życie ustawy wprowadzającej do polskiego systemu prawnego instytucję skargi nadzwyczajnej (art. 115 § 1 u.SN).

Przechodząc do oceny zasadności skargi nadzwyczajnej należy stwierdzić, że zaskarżone orzeczenie Sądu Okręgowego w Jelenie Górze jest niezgodne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej w rozumieniu przepisu art. 2 Konstytucji, a mianowicie z zasadą ochrony zaufania obywateli do państwa oraz bezpieczeństwa prawnego. Nadto, jest sprzeczne z prawem do rzetelnej procedury, zasadą zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasadą pewności i bezpieczeństwa prawnego, wynikających z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji.

Norma wyrażona w art. 2 Konstytucji, zgodnie z którą Rzeczpospolita jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej, zawiera zasadę prawną państwa sprawiedliwości społecznej ze względu na jej nadrzędność aksjologiczną w stosunku do innych norm systemu prawnego. Wynika to z wagi zawartej w niej treści oraz doniosłości dla systemu prawnego. Zasada sprawiedliwości społecznej jest wiązana z prawami socjalnymi, aczkolwiek ma też wymiar gospodarczy. Zobowiązuje do sprawiedliwego i społecznego uzasadnienia działań państwa, a także stanowi kryterium oceny procesu stanowienia i stosowania prawa, będąc tym samym podstawą oceny konstytucyjności, czyli prawnej dopuszczalności podjętych działań organów władzy publicznej. Konstytucyjny nakaz sprawiedliwości społecznej nakłada na organy władzy publicznej obowiązek podejmowania działań zmierzających do osiągnięcia stanu sprawiedliwości społecznej w takim stopniu, w jakim to jest faktycznie i prawnie możliwe. Niewątpliwym jest również związek zasady sprawiedliwości społecznej z zasadą równości. Legitymowane zasadą sprawiedliwości społecznej działania państwa podlegają ocenie w kontekście konstytucyjnie chronionej zasady równości.

Zasada demokratycznego państwa prawnego wyraża się także poprzez konieczność zapewnienia pewności prawa. Linię orzecznictwa Sądu Najwyższego traktującą tzw. klauzule przeliczeniowe o zbliżonej, bądź tożsamej treści kształtującej prawa i obowiązki pożyczkobiorców oraz kredytobiorców w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszające ich interesy należy uznać

za ugruntowaną, przy czym w wielu orzeczeniach wskazuje się wręcz, że postanowienia te są sprzeczne z dobrymi obyczajami „w sposób oczywisty” (por. wyroki Sądu Najwyższego z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17, pkt. 10; z 27 lutego 2019 r., II CSK 19/18; z 22 stycznia 2016 r., I CSK 1049/14, OSNC 2016, nr 11, poz. 134). Wydanie przez Sąd Okręgowy orzeczenia nakładającego na stronę obowiązek zapłaty bez badania prawidłowości stosunku podstawowego, z uwagi na istniejące wątpliwości co do jego uczciwego charakteru, z którego wynika zobowiązanie, jest sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Co prawda, na mocy art. 76 Konstytucji ochroną objęci są konsumenci jako osoby słabsze w stosunkach z profesjonalistą, jednakże brak jest aksjologicznych podstaw do odmowy takiej ochrony osobie prowadzącej działalność gospodarczą, gdy działalność ta jest w istocie działalnością jednoosobową i to w niewielkim zakresie. Sprzecznym z zasadami sprawiedliwości społecznej jest różnicowanie sytuacji osoby fizycznej będącej konsumentem oraz osoby prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą.

Pozwana była słabszą stroną umowy zawieranej z profesjonalistą i winna podlegać ochronie, która w przypadku postępowania toczącego się przed sądem, powinna polegać na weryfikacji czy dochodzone roszczenie nie narusza przepisów chroniących go przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zaniechanie przez Sąd Okręgowy zbadania z urzędu, czy przedłożona wraz z pozwem umowa kredytu nie zawierała niewiążących pozwaną klauzul niedozwolonych w zakresie w jakim regulowała sposób wyliczenia kwoty kredytu podlegającej spłacie i wysokość poszczególnych rat poprzez odwołanie do kursów z tabel banku, które to postanowienia nie zostały indywidualnie uzgodnione z kredytobiorcą oraz mogły kształtować jego prawa i obowiązki w sposób spreczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszają jego interesy, co powinno skutkować uznaniem ich za abuzywne oraz wymagało dokonania oceny ewentualnego skutku ich wyeliminowania ze stosunku zobowiązaniowego pomiędzy stronami, w tym ustalenia, czy czynność prawna zawarta pomiędzy nimi pozostawała ważna. Zaniechawszy tego badania, Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze nie zapewnił ochrony i zaufania jakie pozwana miała prawo w nim pokładać i naruszył art. 2 Konstytucji.

Powyższe stanowi także o naruszeniu art. 7 Konstytucji, tj. zasady legalizmu. Treść tej normy nakazuje organom władzy działanie na podstawie i w granicach prawa. Powoduje to, że po stronie obywatela powstaje słuszne oczekiwanie, że organ władzy publicznej, w tym Sąd, wydając orzeczenie, prawidłowo zastosuje prawo. Celem ustanowienia zasady legalizmu jest przeciwdziałanie dowolności i arbitralności władzy oraz poddanie działania organów państwa kontroli w oparciu o kryterium zgodności z obowiązującym prawem. Sąd orzekając w określony sposób, nie dokonując prawidłowej wykładni przepisów, naruszył zasadę określoną w art. 7 Konstytucji, bowiem wydany nakaz zapłaty jest sprzeczny z prawem, a za ten stan odpowiada organ państwa.

Z kolei art. 45 ust. 1 Konstytucji określa, że prawo do odpowiedniego ukształtowania postępowania sądowego polega na sprawiedliwym i jawnym rozpatrzeniu sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Postępowanie sądowe musi zatem spełniać wymagania sprawiedliwości i jawności. Nakaz sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, jako element odpowiedniego ukształtowania postępowania sądowego wiąże się z wymaganiem rzetelnego (uczciwego, sprawiedliwego) postępowania.

W przedmiotowej sprawie, sprawiedliwość proceduralna i prawo do rzetelnej procedury zostało naruszone w związku z niewłaściwym zastosowaniem prawa i rozpoznaniem sprawy w trybie uproszczonym. Sąd przyjął, iż roszczenie skierowane przez powoda przeciwko pozwanej nie jest oczywiście bezzasadne, przytoczone w pozwie okoliczności nie budzą wątpliwości i tym samym zachodzą podstawy do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym, nie zaś skierowania sprawy do rozpoznania na rozprawie. W ten sposób doszło do ograniczenia przez sąd prawa do ustalenia prawdy materialnej i prawa do wysłuchania.

W analizowanej sprawie wydanie nakazu zapłaty w sposób rażący doprowadziło do naruszenia art. 499 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania) w zw. z art. 233 k.p.c. Zgodnie z przepisem art. 499 § 1 pkt 2 k.p.c., nakaz zapłaty nie mógł zostać wydany, jeżeli według treści pozwu przytoczone okoliczności budziły wątpliwości. Naruszenie powyższych przepisów skutkowało zasądzeniem od pozwanej na rzecz powoda kwoty 454 411,95 CHF wraz z odsetkami, wyłącznie w oparciu o twierdzenia banku oraz

dołączone do pozwu dokumenty, pomimo że budziły one uzasadnione wątpliwości, co do zasadności powództwa. Już pobieżna lektura treści umowy kredytowej, którą udzielono pozwanej środków pieniężnych w kwocie 576 010,00 CHF wypłaconej po przeliczeniu na PLN według aktualnego wówczas kursu wymiany w kwocie 1 397 112,26 zł w zestawieniu z kwotą wskazaną w pozwie jako zadłużenie pozwanej (bez odsetek za opóźnienie), a opartą o wyciąg z ksiąg bankowych z 3 stycznia 2017 r. (410 829,51 CHF stanowiąca równowartość 1 651 534,63 zł po przeliczeniu według średniego kursu wymiany aktualnego na dzień orzekania przez Sąd Okręgowy), winna implikować krytyczną ocenę twierdzeń powoda przez Sąd i wymuszać dokonanie jej dowodowej weryfikacji stosownie do art. 233 § 1 k.p.c. W toku dalszego postępowania koniecznym było zweryfikowanie treści klauzul umownych pod względem ich abuzywności i rozstrzygnięcie w zakresie ewentualnego skutku ich wyrugowania ze stosunku zobowiązaniowego oraz ustalenie, czy czynność prawna zawarta pomiędzy stronami pozostawała ważna, a jeżeli tak, to jak kształtują się ich prawa i obowiązki, w tym, czy wartość dochodzonego zadłużenia winna odpowiadać tej określonej w pozwie. Oczywiście powinno być, że dochodzona wierzytelność wywodzona jest z wzoru umowy stosowanego przez bank, której postanowienia nie zostały indywidualnie z kredytobiorcą uzgodnione i w sposób rażący mogą naruszać jego interesy. Wątpliwości Sądu winno wzbudzić, co już sygnalizowano, samo porównanie kwoty udzielonego pozwanej kredytu z kwotą jakiej bank dochodził wywiedzionym przez siebie pozmem, zważywszy, iż przez lata dokonywano spłat rat kredytu. Analiza umowy kredytowej zawartej pomiędzy bankiem a pozwaną wskazywała na potrzebę, aby Sąd Okręgowy rozpoznając powództwo, z urzędu dokonał oceny, czy czynność prawna w postaci umowy kredytu nie zawiera postanowień sprzecznych z prawem i nie była dotknięta bezwzględną nieważnością z powodu jej sprzeczności z zasadami współżycia społecznego.

W tych okolicznościach, brak skierowania sprawy do postępowania w oparciu o przepisy ogólne narusza równowagę kontraktową stron i aprobeje rażące naruszenie interesów małego przedsiębiorcy, polegające na wprowadzeniu daleko idącej dysproporcji praw i obowiązków na jego niekorzyść. Sąd Okręgowy pozostawał zobligowany do weryfikacji z urzędu ewentualnego zaistnienia klauzul

abuzywnych w umowie łączącej stronę powodową z pozwanym. Wobec niezbadania przez Sąd Okręgowy w Jeleniej Górze materialnej podstawy roszczenia wynikającego z umowy kredytu z dnia 20 stycznia 2006 r. i przyjęcie za prawdziwe twierdzeń powoda przytoczonych w pozwie, pomimo że budziły one uzasadnione wątpliwości oraz wobec nieskierowania sprawy na rozprawę stosownie do treści art. 498 § 2 k.p.c. i w następstwie tego nieprzeprowadzenia w sposób właściwy postępowania dowodowego, doszło do niezbadania z urzędu ewentualnej nieważności czynności prawnej zawartej pomiędzy stronami oraz zakresu ich wzajemnych świadczeń.

W ten sposób, w procesie stosowania prawa przez Sąd Okręgowy, doszło do wadliwości przyjmującej postać zachowania wypełniającego znamiona naruszenia zasad konstytucyjnych, a w konsekwencji rażącego naruszenia prawa w rozumieniu przepisów ustawy o Sądzie Najwyższym odnoszących się do podstaw skargi nadzwyczajnej, co powinno skutkować uchyleniem zaskarżonego orzeczenia.

Jednocześnie, na mocy art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN, Sąd Najwyższy zniósł wzajemnie między stronami koszty postępowania wywołanego wniesieniem skargi nadzwyczajnej.

Od wyroku i uzasadnienia zdanie odrębne złożył ławnik Arkadiusz Sopata.

[SOP]

[a.ł.]